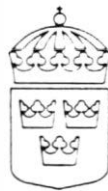

Motion till riksdagen

1989/90:Jo847

av Åsa Domeij och Roy Ottosson (båda mp)

Miljöfarliga kemikalier

Mot.
1989/90
Jo847—853

Ett stort och dessutom växande miljö- och hälsoproblem är den omfattande användningen av olika syntetiska kemiska ämnen. Dagligen används ett stort antal kemiska produkter såsom rengöringsmedel, tvättmedel, drivmedel, limmer, oljor och lösningsmedel.

Det är relativt enkelt att framställa nya kemikalier för olika ändamål, men det är betydligt svårare att ta reda på negativa miljö- och hälsoeffekter. Kraven för att godkänna kemiska ämnen måste skärpas och effekterna av samverkans effekter mellan olika kemiska ämnen måste också beaktas i kemikaliekontrollen.

Användningen av kemikalier måste begränsas. En övergång måste ske till miljöanpassade produkter som inte orsakar skador på den yttre miljön. I dag finns en övertro på filterlösningar, dvs. att skadliga ämnen kan filtreras bort i reningsanläggningar. Detta är fel. Problemen måste angripas från källan, ämnen som kan ersättas av miljövänligare alternativ skall inte få användas. Alltför många kemikalier introduceras på marknaden utan att hälso- och miljöeffekter kontrollerats på ett tillfredsställande sätt.

Kommunala reningsverk

De kommunala reningsverken tar emot kemikalier från såväl hushåll som industri. Det rötslam som blir kvar efter reningsprocessen innehåller ofta höga halter av tungmetaller och svårnedbrytbara organiska gifter. Rötslammet sprids sedan på åkrar som gödslingsmedel. Miljöpartiet anser att denna kemikaliehantering är oacceptabel och måste upphöra! Miljöfarliga industriutsläpp skall inte få kopplas till det kommunala avloppsledningsnätet.

Kemikalier kan försämra de kommunala avloppsreningsverkens funktion och orsaka sänkt kapacitet med försämrad reningsgrad och förgiftning av slammet som följd. Vi anser att kemikalier som kan orsaka dessa problem inte skall få finnas i kemiska produkter som säljs till hushållen. I en särskild partimotion har vi föreslagit en satsning på ekologiska toalettsystem.

Hantering och import av kemiska ämnen och beredningar regleras genom lagen om kemiska produkter samt av en rad specialregleringar.

Lagen om kemiska produkter är en ramlag som ger långtgående möjligheter för regering och myndigheter att själva bestämma i en mängd frågor.

Substitutionsprincipen

Lagen är tillämplig på kemiska produkter. Vid höstriksdagen beslutades att även varor skall omfattas av lagen. Riksdagen beslutade vid samma tillfälle att även den s.k. substitutionsprincipen, som tidigare endast uttryckts i lagens förarbeten, skall skrivas in direkt i lagen. Substitutionsprincipen innebär att om en kemisk produkt kan bytas ut mot en produkt som är mindre skadlig så skall den produkten användas i stället.

Förhandsgranskning

Någon förhandsgranskning av myndighet görs inte förutom då det gäller införandet av ett nytt bekämpningsmedel. Det åligger den som introducerar en kemisk produkt på marknaden att själv kontrollera att lagens kravregler är uppfyllda. Den som tillverkar eller importerar en kemisk produkt är enligt lagen skyldig att utreda vilka hälso- eller miljöskador som produkten kan orsaka. Beträffande utredningsskyldigheten är bevisbördan omvänd.

Vi anser att en bestämmelse om förprövningsplikt för införandet av en kemisk produkt på marknaden måste införas i Lagen om kemiska produkter. Dessutom anser vi att lagen tydligt skall visa att omvänd bevisbördan gäller även vid tillämpningen av substitutionsprincipen. Det innebär t.ex. att en tillverkare har bevisbördan för att hans produkt är mindre skadlig än andra produkter.

Ett sätt att på ett tidigt stadium få uppgift om vilka kemiska produkter som tillverkas eller hanteras vid miljöfarlig verksamhet är att redan vid prövningen enligt miljöskyddslagen ställa krav på att tillståndsansökan skall innehålla uppgifter om de kemiska produkter som skall tillverkas eller hanteras inom den miljöfarliga verksamheten.

Vi anser att 13 § miljöskyddslagens bör ändras så att tillståndsansökan även skall omfatta uppgifter om vilka kemiska produkter som skall tillverkas eller hanteras inom den miljöfarliga verksamheten.

Märkning

Enligt 8 § lagen om kemiska produkter skall den som tillverkar, importerar eller överlåter en kemisk produkt märka produkten med information om uppgifter av betydelse från miljö- eller hälsoskyddssynpunkt. För vissa kemiska produkter finns det ersättningsprodukter som inte är lika skadliga, medan sådana substitut saknas för andra produkter. Vi anser att information om detta måste framgå av produktens märkning.

Kopplas produktinformationskravet till substitutionsprincipen i lagens 5 § blir resultatet att information om för vilka ändamål produkten inte får användas måste framgå. Denna skyldighet föreligger alltså redan i lagen, men den framgår inte tillräckligt klart!

Vi anser att lagen om kemiska produkter måste skrivas om på ett sådant sätt att de som hanterar, importerar, tillverkar och utövar tillsyn enligt lagen klart kan se vilka krav lagen ställer.

Mot. 1989/90
Jo847

Tillsyn

Kemikalieinspektionen

Kemikalieinspektionen har det centrala tillsynsansvaret över tillverkare, importörer och andra leverantörer. Statens naturvårdsverk är central tillsynsmyndighet för skyddet av den yttre miljön i samband med yrkesmässig hantering av kemiska produkter. Länsstyrelsen utövar den närmare tillsynen inom länet och miljö- och hälsoskyddsnämnden utövar tillsynen över hantareare inom kommunen.

Kemikalieinspektionen skall kontrollera att lagen efterlevs både vad gäller krav på att iakttä försiktighetsmått, märkning och varuinformation. Eftersom inte lagen innehåller någon regel om förprövningsplikt för införande av kemiska produkter måste kemikalieinspektionen "söka upp" de produkter som redan finns på marknaden och därefter bedöma om de kan bytas ut mot någon mindre skadlig produkt.

Miljöpartiet föreslår en kraftig satsning på ett projekt i kemikalieinspektionens regi när det gäller att hitta områden där substitutionsprincipen genast eller inom snar framtid kan tillämpas. Till projektet föreslår vi 15 milj. kr. Hemställan framgår av vår partimotion som behandlar budgeten inom miljö- och energidepartementets verksamhetsområde.

Miljöpartiet anser att kemikalieinspektionen årligen skall redovisa de miljöfarliga kemikalier som den anser vara utbytbara och därmed möjliga att förbjuda.

Vi anser dessutom att kemikalieinspektionen skall använda sig av sitt bemyndigande enligt 12 § lagen om kemiska produkter och förbjuda miljöfarliga kemiska produkter. PCB är ett ämne som snarast måste förbjudas. Vi kräver att PCB förbjuds inom ett år, vilket innebär att de kondensatorer och transformatorer som innehåller PCB måste bytas ut.

Miljö- och hälsoskyddsnämnder

Miljö- och hälsoskyddsnämnderna skall utöva tillsyn över hanterare och användare inom kommunen. Ingripande kan göras vid grundad misstanke om att den kemiska produkten är miljöfarlig. Arbetsättet är mycket tidskrävande eftersom miljö- och hälsoskyddsnämnderna måste fatta ett individuellt beslut för varje enskild hanterare.

Miljöpartiet anser att kommunernas befogenheter måste utvidgas. Kommunerna måste bemyndigas att direkt på grund av lagen kunna meddela generella föreskrifter om förbud för användning av vissa kemiska produkter.

För att underlätta miljö- och hälsoskyddsmyndigheternas tillsynsarbete måste de centrala tillsynsmyndigheterna omedelbart ställa krav på substitution hos tillverkare och importörer. Vi kräver ett absolut förbud mot de kemiska produkter som i dag är utbytbara.

Information

För att kunna lösa problemen som orsakas av miljöfarliga kemikalier måste information gå ut till allmänheten om ämnena skadlighet och utbytbart.

Företag är i dag skyldiga att anmäla vad de producerar till kemikalieinspektionens produktregister. Dessa uppgifter är sekretessbelagda. Vi anser att uppgifter om industrins kemikalieanvändning måste vara offentliga och lättillgängliga för att en inventering av de olika ämnena skall kunna ske. Ett sätt att göra informationen lättillgänglig är att samla alla uppgifter i ett databassystem. Med all information samlad på ett ställe är uppgifterna lätta att sprida.

Miljöpartiet kräver att produktion, import, export och inrikes användning av miljöfarliga kemikalier årligen offentliggörs.

Åtgärdsplan

Miljöpartiet anser att varje kommun skall upprätta en åtgärdsplan för att kraftigt minska användningen av miljöfarliga kemikalier. Dessa åtgärdsplaner kan lämpligen ingå i det krav på bl.a. lokala genomförandeplaner som vi driver inom ramen för utredningen om miljöskyddslagstiftningen.

Jordbruket

Medan användningen av handelsgödsel minskat något under 80-talet har användningen av kemiska bekämpningsmedel ökat.

Användningen av kemiska bekämpningsmedel måste minska kraftigt eftersom den innebär risker för både livsmedlens kvalitet, för naturen och för arbetsmiljön. Utarmingen av floran i odlingslandskapet är ett exempel på negativa miljöeffekter. Dessutom finns bekämpningsmedel redan i grundvattnet på flera ställen vilket är mycket oroande.

Miljöpartiet kräver att användningen av kemiska bekämpningsmedel inom jordbruket minskar med 80 % fram till 1995. Vid bedömningen av minskningen skall det inte bara tas hänsyn till antal kg aktiv substans, utan också till hur stor areal preparaten täcker och till preparatens giftighet. Det skall alltså inte gå att klara målsättningen genom att helt enkelt byta till effektivare preparat.

För att klara en så snabb minskning av användningen av bekämpningsmedel är inte rådgivningsinsatser tillräckliga. Lagstiftningen måste bli restriktivare och fler ämnen förbjudas. Höga miljöavgifter på bekämpningsmedel behöver också införas.

Kemiska bekämpningsmedel i hemträdgårdar och parker

Stora mängder kemiska bekämpningsmedel används i hemträdgårdar och parker. Enligt vår mening är denna kemikalieanvändning onödigt och kan förbjudas med omedelbar verkan.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i mo-

tionen anförts om de kommunala avloppsreningsverken och problemet med rötslammet.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att bestämelse om förprovningsplikt införs i lagen om kemiska produkter.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att lagen om kemiska produkter tydligt skall visa att omvänd bevisbörd gäller vid tillämpning av substitutionsprincipen.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ändring av 13 § miljöskyddslagen sker i enlighet med vad i motionen anförts.

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att lagen om kemiska produkter skrivs om så att den blir mer lättillgänglig för tillämpare.

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kemikalieinspektionen årligen redovisar de kemikalier som är utbytbara.

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att PCB skall förbjudas inom ett år i enlighet med vad i motionen anförts.

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kommuner får ökade möjligheter att begränsa användningen av kemiska produkter i enlighet med vad i motionen anförts.

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de kemiska produkter som i dag är utbytbara omedelbart skall förbjudas.

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kemikalieinspektionens register görs offentligt och lättillgängligt.

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att import, export och inrikes användning av miljöfarliga kemikalier årligen offentliggörs.

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kommunerna skall upprätta en åtgärdsplan för att minska användningen av kemiska produkter.

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att konkreta åtgärder bör vidtas för att minska kemikalieanvändningen inom jordbruket med 80 % fram till år 1995.

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kemiska bekämpningsmedel förbjuds i hemträdgårdar, kommunala parker och grönområden.

Stockholm den 24 januari 1990

Åsa Domeij (mp)

Roy Ottosson (mp)